

MİLLET OLMA SÜRECİNDE EDEBİYATIMIZ ve ATATÜRK (x)

Prof. Dr. Şerif AKTAŞ *

"Ne mutlu Türküm diyene" veciz ifadesinde sembolleşen milli şuurun kendi müesseselerine kavuşma sancuları çektiği günümüzde, tarih karşısında, halk karşısında kendisini sorguya çekmeyen kaç aydın var ? Millet, milli irâde, milli şuur, milli birlik ve benzeri söz gruplarıyla bir realiteyi olduğu kadar, tarihi akış içerisinde şekillenmesini istediğimiz bir arzuyu da dile getiririz. Millet olmanın gururu ile sosyal problemlerimize cevap arama gayreti, ferdi hayatımızı düzenleme çabası, anı zenginleştirme, geleceği şekillendirme isteği bizi "milletleşme sürecini tamamladık mı", kısacası "millet olabildik mi" sorularıyla karşı karşıya getirir. Millete vücûd veren zihniyet ve insan tipi üzerinde düşünmeye sevk eder. Millet olma şuurunu, kendi kaynaklarını araştırmakla varlığını hissettirir. İnsanlık tarihi içindeki yerini ve değerini akli olarak araştırmayan, zaman içinde kazandığı değerleri günün şartlarına göre yorumlamaktan ve zenginleştirmekten çekinen toplulukların gerçek manada millet hüviyetine kavuşması oldukça zor.

İnsanlık birden bire millet dönemini yaşamaya başlamamıştır. Millet, bir sosyal gelişme zincirinin son halkasında ortaya çıkar. Bu bakımdan tarihsiz millet tasavvur etmek bile mümkün değildir. Sözünü ettiğimiz bu gelişme zincirinde üç önemli dönem vardır. Bunlardan ilki kavmi dönemdir. İkincisine skolastik dönem veya ümmet dönemi demek yerinde olur. Üçüncüsü ise akli ve iradî dönemdir.

İşte millet, bu dönemin mahsûlüdür. Yalnız biz değil insanlık bu üç önemli dönemi yaşamıştır. Bu gelişme macerası içinde kazanılan tarihi tecrübe ve değer hükümleri milletleri birbirinden ayırır. Milli şuur, milli benlik bu gelişme macerası içinde teşekkül etmiştir. Yani sun'î millet olmaz, millet insanlığın gelişmesinin tabii sonucudur. Bu bakımdan milliyet bir grubun, bir teşekkülün inhisârında değildir, olamaz da. Çünkü o, insan olmamız bakımından tabii bir mirastır; reddi mümkün değildir.

* Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dekanı
(x) Bu metin, 1989-1990 Öğretim yılında, Atatürk Üniversitesi'nin açılış dersi olarak hazırlanmış ve verilmiştir.

Böyle bir şey, insanın insanlığını reddetmesidir.

Edebiyatımızda sözünü ettiğimiz gelişme zinciri rahatlıkla takip edilir. Çünkü edebî eserler vücûd buldukları dönemin zihniyetini en iyi şekilde aksettirirler. Zaten her edebî eser, ortaya çıktığı dönemin zihniyeti ve o dönemi karakterize eden insan tipiyle yakından ilgilidir. Bu bakımdan edebî eserler sanat değerleri yanında yazıldıkları dönemin kültür değerlerini de ifade etmeleri sebebiyle ayrı bir önem kazanırlar.

Kavmî dönemde hakim zihniyet, mensup olunan ırkın diğerlerine üstünlüğünü kabûle dayanır. Her türlü sosyal müessese ve bu arada devlet, bu zihniyete göre şekillenir. Fert yok, kavmin ortak kabûlleri vardır. Fert, bu kabûllere uymak zorundadır. Kavmî döneme, milletlerin çocukluk dönemi demek yerinde olur. Sosyal kuruluşlar, san'at ve edebiyat son derece sadedir. Hayat, Alp tipi adını verebileceğimiz insan tipi çevresinde düzenlenir.

İnsanın tabiatla, kainatla ilişkisinde mitolojik tavrı esastır. Tabii sosyal ve tarihi olayların yorumu bu tavrı ve dikkatle gerçekleştirilir. Mitolojik tavrın incelenmesi, bizi milliyetlerin aslı cevherine götürür. Bu da en güzel şekliyle o devrin edebî mahsülü olan destanlarda karşımıza çıkar. Destanlara vücûd veren estetik zevkin ve değerlerin bu gün bile halkın yaşama biçiminde varlığını sürdürdüğünü gözden uzak tutmamak gerekir. Kavmî dönemde hayal ile akıl arasında bir iş bölümü gerçekleşmemiştir. Kavmî devir insanı, bağlı olduğu kıymet hükümlerini hayalleriyle dışa aksettirir. Ve bu hayallerin gerçekliğinde yaşar. Akıl ve fizik gücünün erişemediği noktalarda muhayyilenin imkânlarını bol bol kullanır. Kainâta ve olaylara bir büyü perdesinin arkasından bakar. Olağan ile olağanüstü iç içedir. Fert, Tanrı veya yarı tanrılarla yanyana olmanın rahatlığıyla kendisini sergilemekten çekinmez. Onun olayları izaha ihtiyaç duyduğunu, sebep netice ilişkisini aradığını söyleyemeyiz.

Edebiyatta destan devri diyebileceğimiz kavmî dönemde, birlikte yaşamanın temelleri atılır; ilk ortak değerleri bu dönemde vücûd bulur.

XX. yüzyılda ve hatta XV. yüzyılda kavmî dönemi yeniden yaşamayı istemek olmayacak işle uğraşmak demektir. Kırk yaşındaki bir insanın, altmış yaşındaki bir insanın çocukluğunu yeniden yaşamak istemesi gibi olmayacak bir istektir. Ancak edebî

eserlerden ve diğler malzemelerden hareketle kavmi devre ait değerleri tanımak, zamanın dikkati ve şartlarına göre onları yorumlamak başka bir iştir. Bu gereklidir de. İnsanlık bunu, millet döneminde gerçekleştirmek ihtiyaçını duymuştur. Çünkü millet olmak akli ve iradi bir faaliyettir. Akli ve iradi olarak bütün geçmişi değerlendirmenin mahsldr. Bu noktada, şu hussu açıklamaya ihtiyaç duyuyorum. Kavmi dönemde millete vücûd veren unsurlar vardır, değerler vardır. Ama millet yoktur. Bu unsur ve kıymet hükümlerinin akli ve iradi olarak değerlendirilmesi millet döneminde has bir faaliyettir.

Kavmi dönemi semavi dinlerden birini kable kadar devam eder. Kendi içinde bir gelişmenin varlığı söz konusudur. Bu da kavmin başka kavimlerle ilişkisi , yaşadığı olaylar, tabiatla mücadele tecrübesiyle yakından ilgilidir. Bizim İslamiyeti kable kadar geçen hayatımıza toplu olarak kavmi dönem demek yerinde olacaktır. İslamiyeti kable kadar kurulan devlet ve imparatorlukların hepsi de kavmi zihniyete göre vücûd bulmuştur.

İslamiyeti kabul ile birlikte mmet döneminde geçilir. Elbette bu geçiş kolay gerçekleşmemiştir. İnsan topluluklarının bir dairesinin diğerine geçiş macerası asırlar boyu sürer. Geçiş dönemlerinde de eski kıymet hükümleriyle yenilerin atışması tabiidir. Kavmi dönemden mmet döneminde geçtiğimiz asırlarda vücûd bulan eserlerde bu zihniyet çatışmasının varlığı kuvvetle hissedilir ve sonunda yeni değerler kabul görür. Bizim kavmi dönemden mmet döneminde geçişte vücûd bulan eserlerimizden en güzeli **Dede Korkut** hikayeleridir.

Ümmet zihniyetini kabul ettiğimizi en güzel Şekilde ifade eden sima da Yunus Emre olmalıdır. Zaten bu zihniyeti en iyi karakterize eden insan tiplerinden biri de Derviş'dir. Derviş tipi, kavmi dönemin Alp tipinin ihtiyaçlara göre değişmesiyle vücûd bulan Gazi tipi ile yan yanadır. Derviş ve Gazi tipleri yeni bir zihniyeti kabul etmenin heyecanıyla Anadolu'nun Türkleşmesinde birlikte faaliyet gösterir. Biri beyindir, kalptir; diğeri bilektir, kılıçtır. Biri hedef gösterir, diğeri icra eder. Ancak mmet zihniyeti, kavmiyete karşıdır. Kavmin değil ümmetin menfaati söz konusudur. Kavmi lider ve ihtiyaçlar değil önceden kabul olunmuş hükümler hayatı düzenler. Kavmi zihniyette biraz da irki ozellikler hakimdir. Ümmet zihniyetinde ise dini iman ve bunun etrafında teşekkül eden efsanevi bir düşünce tarzından kaynağını alan

heyecan insanı hükmü altına alır. Akıl değil, kalp ön plandadır. Kalbin de ne kanunu ve ne de sınırı vardır. Yani ümmet zihniyeti, kalp etrafında teşekkül ettiği için sūbjektiftir. Bu yüzden zamanda bir kitabî, bir de yaşanan olmak üzere iki ayrı anlayış vücūd bulur. Bu, dünyanın her yerinde böyle olmuştur. Batının skolastik devri bizdeki ümmet devrine tekabül eder. Batı skolastiği ile ümmet devrinin farklılıkları ayrı bir konudur. Biz ümmet zihniyetiyle dini değil, din etrafında teşekkül eden sūbjektif karakterli zihniyeti kastediyoruz. Bu zihniyette, aklın fonksiyonu önceden kabul edilmiş doğruları açıklamaktır. Araştırma bu doğrulara nakli deliller aramaya yöneliktir. Fert, kul olmanın rahatlığını yaşar; "nasıl olsa dünya geçicidir, rızkı veren de Allah'tır." O halde tabiatla mücadeleye de ihtiyaç yoktur. Asıl olan Allah'ın rızasını kazanmaktır. Bu da itaati gerektirir. Bu anlayışın İslâmın rûhu ile tam manâsıyla bağdaşmadığı ortadadır. Ancak hayata hakim olan zihniyette İslâmın özü değil ümmet zihniyetidir. Bu zihniyette insan araştırmaz, derler. Bu sebeple ümmet zihniyetinin belirli özelliklerinden biri eklektik oluşudur. Az önce ümmet zihniyetinin sūbjektif karakterli olduğunu söyledik. Bu sūbjektif tavır insanı somut olana değil, daha çok soyut olana yöneltilir. Elektik karakterli ve son derece soyut bir edebiyat olan Divan edebiyatı, ümmet zihniyetini en iyi biçimde aksettirir.

Bu dönemde sürdürülen hayatı inkâr etmeye kalkmak veya değersiz görmek kimsenin aklına gelmemelidir. Zira yaşanan her devir, geçilen her yüzyıl bizi biz yapan, bizi diğer topluluklardan ayıran hususiyetlerin zenginleşmesine zemin hazırlamıştır. İnkâr değil, dikkat ve zevkle yaklaşmak, bu döneme karakteristiğini veren unsurların mahiyetini anlamak gerekir. Bu millet olmanın şartlarından biridir.

Biz, bu skolastik dönemde bir başka önemli hadiseyi daha yaşarız. Toprağa yerleşmeye başlar, çadır medeniyetinden yerleşik medeniyete geçeriz. Bunun için, coğrafyanın vatan haline gelişinde ümmet döneminde kazanılan değer hükümlerinin önemli rolü olmuştur. İnsanımızın coğrafya ile bütünleşmesinde, o ümmet devrine karakteristiğini veren Veli ve Gazi tiplerinin rolü ve ehemmiyeti dikkatle incelenmeden bu toprakların ve bu topraklar üzerinde ömür süren Türk insanının mahiyeti anlaşılabilir.

Biz, XVIII-XIX. yüzyıllarda Batı medeniyetiyle karşılaştık. Bu yüzyıllarda Batı, skolastik dönemden aklî ve irâdî döneme geçmiş.

kendisini yapan değerleri irâdî olarak aklın süzgecinden geçirmiş, gözlerini uhrevî hayattan dünyevî olana çevirmiştir; yaşama zevki, tabiatla mücadelenin tadına varmıştır. Bizde ise yeni bir din kabul etmenin heyecanı, XV-XVI. yüzyıllardan itibaren, yerini skolastik zihniyete bırakmış. Veli tipi ile Gazi tipi arasındaki diyalog kopmuş, âlim ile halk arasındaki mesafe gereğinden fazla açılmış, bütün bunların sonucu olarak da iç dinamiğini kaybeden toplum sosyal müesseseleriyle birlikte çözülmeye başlamıştır. Bu sosyal realite edebiyat alanında, Divan şiirinin kendi içinde çözülmeye başlamasıyla, temsil ettiği zevki ifadede acze düşmesiyle kendisini hissettirir.

İnsan değişme, kendini arama gayretini derinden duyar. XIX. yüzyıldaki mahallileşme hareketi, realist mensur halk hikayelerindeki müşahhasa yönelme çabası, siyasi ve sosyal alandaki islahat ve yenileşme gayretleri bu değişme zaruratından kaynaklanır. Aydın çevreler, ümmet zihniyeti içinde bu zihniyetin sınırlarını zorlar. Âkif Paşa, Ziya Paşa ve hatta Mustafa Reşid Paşa bu çerçeve dahilinde düşünülmelidir. Tanzimat hareketine bağlı siyasi ve sosyal faaliyetler ve edebi eserler adeta yeni bir insan tipini teklif etrafında birleşir. Bu insanın belirgin vasfı irâdî ve akli oluşudur. Ümmet dönemindeki insan, estetik ve fikri endişesini kader, ahiret ve ölüm düşüncesi etrafında yoğunlaştırmıştı. Bu zihniyette insan acizdir, basit bir kuldur. Nâmık Kemâl'de ilk ve en iyi temsilcisini bulan irâdî insan tipi gözlerini dünyevî hayata, dikkatini kendi benine yöneltir.

Eder tedvir-i âlem bir mekinin kuvve-i azmi
Cihân titer sebât-ı pâ-y-ı erbâb-ı metânetten

Bu beyitte yeni bir insanla karşı karşıyayız. İnsan azminin kuvvetiyle dünyayı idare edeceğini farketmiş, irâdesiyle hayatı tanzim edeceğini anlamıştır. O, artık önceden belirlenmiş kurallar, benimsenmiş değer hükümleriyle kâinata ve insana bakmaz. En azından kâinata ve insana bakmaz. En azından bakmak istemez. Kendi "ben"i problem olarak ele alır. Ve kendi "ben" inden hareketle yeni bir değerler sistemi oluşturmaya yönelir. Tanzimat sonrası, edebiyat ve düşünce hayatımızın özünde bu istek gizlidir. Yeni bir insan tipi ortaya çıkmıştır. Bu kul değil ferttir. İşte millet "ben" diye ortaya çıkan bir iradi insan tipinin oluşturduğu değerlerin sistematize edilmesi ve haya hâkim kılınmasının

mahsülüdür.

Kendi gücünün farkına varan insan; bu gücün mahiyetini, kaynağını, neye yarayacağını araştırarak; dikkatini yaşanılan hayat üzerinde yoğunlaştıracaktır. Böylece bir taraftan mücerretten müşahhasa yönelecek, diğer taraftan tarihi bir varlık olduğunu anlayacaktır. Halk ve devlet ilişkisi üzerinde duracak sosyal aksaklıklara çözüm arayacaktır. Gelişmeyi gökten, kendi dışındaki güçlerden değil kendi faaliyetlerinin organizesinden bekleyecektir.

Bu dikkatle Tanzimat sonrası yazılan eserlerde çok kullanılan temalara bakalım : Hürriyet-Esâret temâsı etrafında hemen her yazar ve şâir kanaat belirtmiş, hürriyetin cazibesi esaretin insan tabiatına ters oluşu üzerinde ısrarlı durmuştur. Evlenme ve aile kurma problemi kadın haklarıyla birlikte ele alınmıştır. Tanzimattan sonra kaleme alınan roman ve tiyatrolarda bu temâ ısrarla işlenir. Edebiyatımızda halkın bir değer olduğu yine Tanzimat sonrası kaleme alınan eserlerde dile getirilmeye başlanır. Biz, bir tarihte sahip olduğumuzu da Tanzimattan sonra farkederiz. Ümmet döneminde kaleme alınan eserlerin tarih için yalnızca birer malzeme olduğu ortadadır.

Bütün bu müsbet faaliyetler iki menfi tavırla karşılaşır. Bunlardan biri yeni değerlerin Batıdan alınmasından kaynaklanır. Bu yanlış batılılaşmanın sonuçları üzerinde durulur. İkincisi aklı ve irâdî zihniyet karşısında ümmet zihniyetini bulur. Sosyal hayatta alışılmışı terketmek zordur.

Tanzimattan Cumhuriyet'e kadar edebiyatımız ve sosyal hayatımız bu üç zihniyetin mücadele sahnesidir. Bugünün dikkatiyle Tanzimat dönemine bakıldığında yapılması gereken işin "ben insanım", "benim aklım var", "ben tarihi bir varlığım", "benim bir tarihim var" "ben müslümanım" "benim bir dinim var" "bu dinin tarihi zaman içinde bana kazandırdığı değerler var"; "benim birlikte yaşadığım, ortak değerleri paylaştığım bir halk var" ve "yaşamak zorunda olduğum kendi zamanım var" diyerek bütün bu malzemeyi derleyip bu malzeme üzerinde düşünmek olduğu anlaşılır. Bütünüyle yaşama modeli bu terkinin içindedir. Ancak bu malzemeyi, zamanın ihtiyaçlarına göre değerlendirmek zor iştir. Slogan rahatlığıyla lider görünmek kolay.

Böyle bir gayret, zihniyet çatışmasının sebep olduğu maddî ve manevî zararları ortadan kaldırır. Kendi hüviyetimizi bulmamı-

za zemin hazırlar. Gerçek anlamda çağdaşlaşma da böyle bir gayretin sonucudur. Millet olmak da bu terkibe göre siyasî, sosyal ve hatta ferdi hayatımızı düzenlemek demektir.

Atatürk'ün bu terkibe gidecek yolu nasıl gösterdiğini ifadeden önce XX. yüzyıl başlarında edebî faaliyetleriyle ufukumuzu açan dört isimden söz edeceğiz. Bunları, faaliyetlerinin tarihi bakımından şöyle sıralamak mümkündür : Tevfik Fikret, Mehmet Âkif, Ziya Gökalp ve Yahya Kemal. Bu dört önemli Türk büyüğü birbirini tamamlar. Birini diğerine tercih etmek ihanettir. Fikret, vücûd bulacak terkibin zamana uygun olmasını ister. Batının ilmine, tekniğine hayrandır. Çektiği ferdi ızdırapların arkasında sosyal hayata ait arzular vardır. Bize Batının yolunu gösterir. Oradan bazı şeyler almanın zarureti haykırır.

Âkif son derece önemlidir. Bugün "Âkif " diyenlerin büyük çoğunluğu onu anlamaz. Âkif'in İslâmî değerlerden hareketle teklif ettiği insan irâdidir, azimlidir, manasız bir tevekkülle oyalanmaz; geçmişte değil halde yaşar. O, dine ve dinî hayata nasıl yaklaşılabileceğini, bu malzemenin millet terkibi içinde nasıl değerlendirileceğini sezdirmesi ve hatta açıkça ortaya koyması bakımından dikkate değer. Ümmet zihniyetinin kendi içinde iflas ettiğini sebeplerini de sayarak açıkça söyler. Sanıyorum ki Âkif, milli irâdenin akli ve çağdaş tezahürü olan millet hayatında dinin fonksiyonu ve değerini ifade ederken din adına ümmet zihniyetine sığınanlara da cevap vermektedir.

Ziya Gökalp, millet adını verdiğimiz terkibi vücûda getirecek unsurlardan kavmi hayattan alınıp değerlendirilebilecek hususlar üzerinde durur. Millete vücûd veren kollektif şuurun gelişme çizgisini sezdirir. Halk denen hazineden yararlanma yollarını gösterir. Seçkinlerin tarihe ve sosyal hadiselerle nasıl yaklaşması gerektiğini belirtir. Taklid değil ama modern bir dikkatle hayatımızı, kendi benimizi değerlendirme yolunu işaret eder. O, bizim bize has bir hüviyetimiz olduğunu açıkça belirtir.

Yahya Kemal'i dikkatle okumak gerekir. Coğrafyanın vatan oluşu macerası, daha yerinde bir ifadeyle Selçuklu ve Osmanlı tecrübesi aklın ve kalbin süzgecinden geçirilerek anlatılır. Tarihi ve tarihî olanın yorumu, milliyetimizin rengi, kokusu hatta iç dokusunu gözler önüne serer. Yahya Kemal'de insanımızın iklimine daha yerinde bir söyleyişle mekâna intibak macerası dikkatle izlenir. O, "Bir iklimin manzarası, mimarisi ve halkı arasında halis

ve tam bir ahenk varsa, orada, gözlere bir vatan tablosu görünür", derken millet olma haysiyeti kazanan bir toplumun en belirgin özelliklerinden birini ifade eder. Bu, bir coğrafyayı vatan haline getirmektedir. Coğrafyanın vatan haline gelişte yaşanan sayısız tecrübe Yahya Kemâl'in eserinde damlatılmış halde mevcuttur. Bu bakımdan Yahya Kemâl'i dikkatle okuyan herkes, O'nun geçmişî hâle taşımaktaki başarısı arkasında millet haline gelebilmenin heyecanını duyar.

Önemli bulduğumuz dört isim üzerinde kısaca durduk. Bunlar çevresinde ve ayrı olarak millet haline gelebilmenin şartlarını hazırlayan birçok Türk büyüğü vardır. Ancak bütün bu teklifleri dağınıklıktan kurtarıp sistematize edecek, düşünce ve his alanından hayata aktaracak, millî irâde, millî benliği nefsinin en ince liflerinde derinden duyacak beyin-kalp diyalogu kurabilmiş birine ihtiyaç vardır. Bu Atatürk'tür. Nâmık Kemâl neslinden itibaren gelişmeye başlayan akîf ve irâdi insan tipi onda en yüksek seviyeye ulaşır, her türlü zihniyet çatışmasının ferdi ihtirasını üstüne çıkan millî irâde onda kristalize olur, sembolleşir ve en güzel temsilcisini bulur. Bu bakımdan Atatürk ilkeleri, irâdi ve aklî Türk insan tipinin prensipler halinde ifadesidir. Bu ilkeler, ümmet zihniyetinden irâdi ve aklî zihniyetin mahsûlü olan millet dönemine geçişin açıkça ilânı ve teminâtıdır. Aklî ve irâdi insan, mevcût şartlarda kendisini idarede, kazandığı yüce değerlere göre hayatını düzenlemede bağımsız olmaya ihtiyaç duyar. Bağımsız olmayan insan esirdir, hür değildir. Esir insanın ne dini, ne ailesi ve ne de kendisini halde devam ettiren tarihi vardır. Haysiyetli ve şerefli bir topluluk halinde yaşamak bağımsız olmakla mümkündür. Siyasî, mâlî, iktisadî, adli, askerî, kültürel bağımsızlık aklî ve irâdi insan tipinin peşinde koştuğu yüce değerlerin başında gelir. Tanzimat'tan sonra ileri sürülen fikirler ve işlenen temalar bu bağımsızlık ilkesinde birleşir, kristalize olur. Atatürk bu gerçeği şu cümlelerle ifade eder : "Bağımsızlıktan mahrûm bir millet, ne kadar zengin ve refaha kavuşturulmuş olursa olsun, medenî insanlık karşısında uşak olmak durumundan yüksek bir muameleye layık olamazdı. Yabancı bir devletin himâye ve desteğini kabul etmek insanın özelliklerinden mahrûmiyeti, beceriksizlik ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir." (Atatürk 'ün Söylev ve Demeçleri, s.35).

Millet olmak, her şeyden önce bağımsızlığa ihtiyaç gösterir. Ancak bağımsız toplumlarda hayata intikâl etmiş milli ve üstün değerlerden söz edilebilir. Öyleyse Atatürk, milli ve üstün değerlerden söz edilebilir. Öyleyse Atatürk, milli iradenin en güçlü temsilcisi bağımsızlık ilkesiyle millet halinde yaşamının temel şartlarından birini ilan eder. Ona karşı olmak ya köleliği veya ümmet zihniyetine bağımlı kalmayı istemek demektir.

Atatürk ilkelerinden bir diğeri "Milli Egemenlik"tir. Bu ilke bağımsızlıkla birlikte düşünülmalıdır. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Yani millet akli ve iradesiyle kendisini idâre edecektir. Milli irade keyfi olarak kullanılamaz. Milli iradeden kuvvetini almayan hiç bir müessese millet dönemini idrâk eden insana hükm edemez. Bu hususu Atatürk şu cümlelerde belirtir : "Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması, ancak tam anlamıyla milli egemenliğin kurulmuş olmasına bağlıdır. Bundan dolayı hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası milli egemenliktir". (Söylev ve Demeçler I, s.288)

Görülüyorki milli egemenlik topluluk halinde yaşayan akli ve irâdi insanın vazgeçemeyeceği temel prensiplerden biridir. Medenî hiç bir insan bu prensibin sağladığı imkânı reddedemez. Böyle bir hâl, sürü olarak yaşamayı kabul etmek demektir. Milli egemenliğe sahip çıkmak, kültür işidir. Kendi benini yani varlığını ciddiye alma işidir.

Kavmi ve ümmet dönemlerinde seçilen idâre tarzları, devir ve dönemlere şeklini veren zihniyet sebebiyle milli egemenliği dikkate almaz. Ümmet zihniyetinde milli egemenlikten söz edilebilir mi? Egemenlik, milli irâdenin değil idâre edenlerin elindedir. Milli egemenliğin milli irâdeye, yani milleti meydana getiren bütün fertlerin arzû ve isteklerine göre şekillenmesi bir idâre tarzını davet eder. Bu Cumhuriyetçiliktir. "Cumhuriyetçilik" devlet idaresinde milli egemenliği, milli irâdeyi ve hür seçimi esas kabul eden ilkenin adıdır. Cumhuriyet, bu ilkenin idâre tarzı ve siyasi rejim olarak ifadesidir.

Bağımsızlık, milli egemenlik ve Cumhuriyetçilik, kendi benini esas alan akli ve irâdi insan tipinin kendi aklından yola çıkarak geliştirdiği prensiplerdir. Bunların varlık sebebi hâli ve geleceği teminat altına almaktır.

Aynı insan tipi, tarihi zaman içinde kazandığı kültürel

değerleri yorumlamak, bu değerler çevresinde oluşan birliğin mahiyetini anlamak, birleştirici bu değerleri hem tanımak ve hem de zenginleştirmek ister. Çünkü topluluk halinde yaşamak zorundadır, çünkü geçmişten geleceğe akan insanlık ırmağı içinde yerini belirlemek zorundadır, çünkü millet adı verilen birlik içinde varlığını sürdürmek zorundadır. İşte milliyetçilik bu mecburiyetlerden kaynaklanan ilkenin adıdır. Bunu ırkçılık veya başka bir şeyle karıştırmak hatadır. Irk fiziki özelliştir; milliyetçilik kültürel değerlerden kaynaklanır.

XVIII. yüzyıldan itibaren, Osmanlı İmparatorluğu'ndan kopan ve kendi milliyetlerini idrâk eden topluluklar, milliyet fikrinin önemini yeterince kavramıştır. Milliyetçilik, irâdi insanın kendi kültürel hüviyetini idrâk etmesidir. Kendisini, yakınlarını ve ortak değerlerini paylaştığı insan kitlesini sevmesidir. Bu bir ideoloji değildir. Millet halinde yaşayan her topluluğun temel varlık sebebidir. İktisadi düşünce, siyasî tercihlerle karıştırılması aldatıcı ve tehlikelidir. Bir millet içinde yaşayan herkesin kendi mızacı ve kültürü ölçüsündü milliyetçi olması zaruridir.

Milliyetçilik ilkesi halkçılık ve devletçilik ile birlikte düşünüldüğünde daha iyi anlaşılır. Halkçılık, her türlü zümre hakimiyetini ortadan kaldırır ve halkın bir değer olduğunu açıkça ifade eder. Devletçilik, ekonomik alanda fertlerin yapamayacağını devlet eliyle gerçekleştirmek demektir. Halkın refah seviyesini yükseltmeyi hedef alır. Devlet, düzenleyicidir. Zira, geçmiş asırlarda devlet düzenleme rolünü gerçekleştirmediği için refah yaygınlaşmamış, halk unutulmuştur.

Laiklik, dine karşı çıkmak değildir; dini toplum hayatındaki gerçek yerine oturtmaktır. Ümmet zihniyetinin din adına hükmetmesinin zararlarını yakından görenler irâdi akli kanunlarla idare edilmenin zaruretine inanmışlardır. Irâdi ve akli insan tipi, yukarıda saydığımız ilkeler gibi laik tavrı, kendisini gerçekleştirmeye daha uygun bulur. Skolastik zihniyetin kalıntılarından kurtulmak, milli iradeyi hâkim kılmak aklın nizamına göre milli irâdeye bağlı devlete vücûd vermek için laikliği zarûri görür. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar yazılan birçok eserde laikliğe duyulan özlem çeşitli şekillerde dile getirilmiştir.

İnkılâpçılık ; zamana açık olmak demektir. Zamanın gerekli

kıldığı müesseseleri kurmak ; eskimiş, fonksiyonunu kaybetmiş olanın yerine yeniyi ikâme etmek demektir.Millet, zamana açık bir topluluktur.Her türlü yeniliği aslı bünyeyi bozmadan asimile etmeyi becermek mecburiyetindedir.Değişmemeye değil gelişmeye hazır olmak millet hayatı için zaruridir.

Bütün bu ilkeler ve Atatürk İnkılâpları adını verdiğimiz inkılâplar dizisi millet olmanın ve millet halinde yaşamamanın zaruri şartları ve tedbirleridir.Bu bakımdan Atatürk, bizi millet halinde yaşamaya sevkeden millî irâdenin ve şuurun sembolleştüğü liderdir. Onunla biz, ümmet zihniyetinden akli ve irâdi zihniyete geçtik.Bu ilke ve inkılâplar bir bütündür. Birini diğerine tercih etmek, birini diğerinden ayrı düşünmek mümkün değildir.Zira bunlar birbirini tamamlar ve bunlar ihtiyaçlardan doğmuştur.Bizimdir, bize aittir. Atatürk'ten sonra ilkelerin Türk tarihi , Türk kültürü ve Türk halkı üzerinde yapılacak ciddi çalışmalarla zenginleştirilmesi gerekirdi.Bunu bir türlü beceremedik.Bugün güçlü bir millet halinde yaşamak istiyorsak Atatürk ilkelerini tartışma gündemine çekmek yerine; beyin kalp diyalogu kurarak kültürümüzü aslı kaynaklardan incelemek, zamana açık olmak, millet realitesi çevresinde geleceğimizi inşâ etmeye gayret göstermek zorundayız.

Sevgili gençler , bizi millet dönemine taşıyan Atatürk'e layık olmanın ilk şartı Türk insanını tanımak ve sevmek, O'nun insanlık tarihi içindeki yerini ve değerini anlamak ve geleceğe iyi, çok iyi hazırlanmaktır.

Atatürk'te billürleşen millet idealini kalplerinizde taşıdığınıza inanıyor, size başarılar diliyor, saygı ve sevgiler sunuyorum.